

τὰ 1917⁽⁴⁴⁾, κανονίστηκαν ἐντελῶς μετὴν ὀρθογραφικῆς ρύθμιση τῆς σχολικῆς δημοτικῆς καὶ ἔτσι δυσκολεύεται κανεὶς νὰ καταλάβῃ πῶς φαντάστηκε ἡ Ἀκαδημία «ἐπείγουσες» τὶς προτάσεις καὶ ἐξηγήσεις ποὺ κάνει. Παρουσιάζονται κατόπιν ἐορτῆς, ἀργοπορημένες δεκαεῖς τουλάχιστο σωστά χρόνια.

Δ) Μερικοὺς νεωτερισμοὺς σὲ νεοελληνικὲς λέξεις, ποὺ στ' ὄνομα τῆς ἱστορικῆς ἀρχῆς μεταγράφονται μετὰ πολυπλοκώτερη ὀρθογραφία, (τραυῶν, λειανίζω, κουλλοῦρι, βλ. παραπ. § 8), ἐνῶ σύμφωνα μετὴν ἀποψη ποὺ ὑποστήριξα ἄλλοτε εἶναι περιττὸ νὰ ἐπιμείνωμε σὲ τέτοιες γραφές, ἀγνωστες συνήθως καὶ ἀσυνήθιστες, ποὺ μόνο βάρος προσθέτουν στὴν ὀρθογραφία μας (βλ. Συσχετιστ. πίνακα στ. 1 Α).

Ε) Καθιερώσεις ἢ τονικὲς φανταστικὲς ἀπλοποιήσεις, ποὺ πάντα δυσκολεύουν ἀσκοπα (ληστοφυγόδικος μετὰ ὑπογραμμμένη, παπῶδες ἀλλὰ φρυγάδες, ὀκάδες, λογάδες καὶ λογάδες, Κουρουπᾶτα ἀλλὰ Σπάτα (;), λανῶρι ἀλλὰ λινάρι, σπουργῆτι ἀλλὰ τοῖτι (βλ. παραπ. § 5, 6, 8).

Ζ) Πάνω ἀπ' ὅλα αὐτὰ ὅμως γεννιέται μιὰ βασικὴ τῆς ζημίας μετὴν ὀρθογραφικῆς ἐπέμβαση καὶ διαρρύθμιση τῆς Ἀκαδημίας: Ἡ καθιερωμένη σχολικὴ ὀρθογραφία εἶχε φυλάξει γενικὰ στὶς ἀρχαῖες λέξεις τὴν ὀρθογραφία τους ἀλλὰ μετὰ τὴν γραμματικὴν διατύπωση τῶν κανόνων τῆς εἶχε ξεσπλαδωθῆ ἀπὸ τὴν προϋπόθεση καὶ γνώση τῆς ἀρχαίας γραμματικῆς⁽⁴⁵⁾. Τὸ γῆ, πεῖνα, παῦλα

καὶ περισπωμένη νὰ ἔπαιρναν δὲ στήριζαν τὶς γραφές τους στὴ γνώση τῶν παλαιοντολογικῶν πιὰ ἀρχαίων κανόνων γιὰ τὸ γέα-γῆ, τὸ πεῖνα-πεινῆς, τὸ παῦλα-παύλης. Ἐνῶ τώρα ἀντίθετα, μετὰ τὸ νόθο καὶ ὕπουλο ζευγάρωμα τῶν δύο διαφορετικῶν τυπικῶν μέσα στὶς σελίδες τῆς μιᾶς στὸ χαρτί, Μειχτῆς ὁμως, δηλαδὴ διπλῆς Γραμματικῆς, ξανακαθιερώνεται ἡ τυρρανικὴ αὐτὴ ἐξάρτηση καὶ ξαναπαιτοῦμε ἀπὸ τὶς χιλιάδες τροφίμους κάθε χρονιάς τῶν δημοτικῶν μας σχολείων νὰ γράφουν σωστά τὴ μητρικὴ τους γλῶσσα ἀκουμπώντας στὰ δεκανίκια τοῦ ἀττικοῦ τυπικοῦ. Καημένα παιδιὰ, καημένα μετὰ ἡ καὶ κατὰ τὴν Ἀκαδημία μας ἀκόμη!

Μπρὸς σὲ ὅλες αὐτὲς τὶς χαμένες ταυτολογίες καὶ μάταιες ἀκαδημαϊκὲς ἀναστατώσεις, μοναδικὸ ἀντιστάθμισμα ἀπλοποιητικὸ βλέπω μιὰ μὴν συζητήσιμη πρόταση, ἀν καὶ ὄχι πρωτότυπη. Τὸ νὰ γράφονται μετὰ ὅχι λήγουσα ἀντὶς μετὰ ἡ τὰ ὀξύτονα ἐπίθετα σὲ -ῆς -ί, ποὺ σημαίνουν χρῶμα, ὁ σταχτῆς τὸ σταχτί, ὁ βυσοινῆς τὸ βυσοινί, σύμφωνα μετὰ τὸ πλατύς, μακρός: σταχτῆς σταχτύ. (Γ)⁽⁴⁶⁾ Καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἀπομένουν ἀκαθόριστα πλῆθος ζητήματα μετὰ ἀνεξομάλιστες τὶς τονικὲς ἰδίως δυσκολίες, ἀκόμη πιὸ δυσκολότερες στὴ συντηρητικὴ βάση ποὺ προτίμησε ἡ Ἀκαδημία.

Τὸ πρόβλημα τῆς ὀρθογραφίας ἔχει τὴν κακοτυχία καὶ τὴν κατάρα νὰ καταντᾷ μετὰ τὸ παραπάνω ἀνιαρὸ μετὰ τ' ἀτελείωτα μικροζητήματα ποὺ τὸ συναπαρτίζουν. Θὰ ἤθελα τελειώνοντας, ἀν ἐπιτρέπεται σ' ἐπιστημονικὴ συζήτηση καὶ μάλιστα μετὰ μιὰ Ἀκαδημία, *ridendo dicere verum*, νὰ ἔλεγα πῶς ἡ σημασία καὶ ὄλη ἡ ὠφέλεια τοῦ τελευταίου ἀκαδημαϊκοῦ Διαγράμματος μπορεῖ νὰ συνοψιστῆ στὴν ὀρθογράφηση μιᾶς χαρακτηριστικῆς λέξης, τῆς μακαρονάδας, ποὺ μετὰ τὸ

(44) Βλ. Τριανταφυλλίδη, *Quo - usque tandem* σ.108, τοῦ ἴδ. Ἡ γλῶσσα μας στὰ χρόνια 1914—1916, § 69. Μετὰ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ ἤθελα νὰ προσθέσω πῶς ἀπὸ τὰ 1917 ὁ ὀρθογραφικὸς καὶ γραμματικὸς γενικὰ τύπος τῆς σχολικῆς δημοτικῆς ἔμεινε ὡς σήμερον ὁ ἴδιος καὶ διδάσκονταν, σύμφωνα τουλάχιστο μετὰ τὶς ἀποφάσεις τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου οἱ ἴδιοι ὀρθογραφικοὶ κανόνες. Στὴν πράξη ὡστόσο, μιὰ καὶ καταργήθηκε, ποὺ δὲν ἔπρεπε, ὁ εἰδικὸς θεσμὸς τῶν ἀνωτέρων ἐποπτῶν ἀπὸ τὰ 1926, στὶς διαφορὰς μεταγενέστερες κρίσεις τῶν ἀναγνωστικῶν οἱ κριτικὲς ἐπιτροπὲς κάθε φορᾶς ἢ ἐξουσιοδοτημένα μέλη τους, ἔκαναν μικροαλλαγὰς στὸν καθιερωμένον γραμματικὸ καὶ ὀρθογραφικὸν προπάντων τύπον ἐπίτηδες εἴτε ἀγνοοῦν ἢ ἀπὸ ἀμέλεια.

(45) Βλ. Τριανταφυλλίδη, τὴ βιβλιοκρισίαν τῶν νέων γραμματικῶν κανόνων στὸ Δελτίον Ἐκπαιδευτικοῦ Ὁμίλου 9 (1921) σ. 112.

(46) Πρέπει νὰ πῶ πῶς δὲν πολυσυμπαθῶ αὐτὸ τὸ ὅτι κατὰ τὴν ἀρσενικῶν ὀνομάτων, ποὺ στὴ μεγάλη τους πλειονότητα παίρνουν ἡ (νικητῆς, καφετζῆς, ζηλιάρης, εἰλικρινῆς). Σὰ νὰ πᾶμε ἀντίθετα ἀπὸ τὴ φυσιολογικὴ τάση. Ὁ Ψυχάρης ἔγραφε καὶ μακρῆς, πολῆς, στὰ τελευταῖα του, νομίζω, καὶ μακρῆτερος. (Τὸ καινούριον «Φραντσεζορωμαϊκὸ Λεξικόν» (τὸ ὄνομα, θεέ μου!) μᾶς ξάφνισε μάλιστα καὶ μ' ἕνα κανῆς). Ἐπειτα μένει πάντα καὶ τὸ δεξιῆς δεξί. Δὲν εἶναι σωστὸ νὰ τὰ ξεχνοῦμε. Θὰ ὀρθογραφήσῃ καὶ αὐτὰ ἡ Ἀκαδημία μετὰ ὅχι

νά εἶναι ξένη ἀλλὰ νεωτέρη καὶ νά παρουσιάζεται στὴ γλῶσσα μας μὲ τὴ διπλή, ξένη καὶ ἐλλ.ηνικὴ κατάληξη -άδες, ἔδωσε εὐκαιρία στὴν Ἀκαδημία νά βάλῃ σ' ἐνέργεια διάφορες ἐφαρμογές ἀρχαίκοῦ ἱστορισμοῦ καὶ τώρα στοὺς μὴ ἀκαδημαϊκοὺς νά κρίνουν, μὲ τὰ διπλὰ ἐπίμαχα σημεῖα ποὺ παρουσιάζει, ὡς ποῦ προχωρεῖ καὶ σὲ ποῖο σημεῖο σταματᾷ τὸ τελευταῖο ὀρθογραφικὸ Διάγραμμα, ποὺ στέκεται συμβιβαστικὸ ἀνάμεσα στὸ πάλιότερό της τοῦ 1930 καὶ στὸ σύστημα ποὺ εἶχα διατυπώσῃ στὰ 1913.⁴⁷

Ὅσο λοιπὸν ἦταν ἐγκυρὸ γιὰ τὴν Ἀκαδημία τὸ πρῶτο της (τρίτο) Διάγραμμα τοῦ Λεξικοῦ, ἀπὸ τὰ 1930 ὡς τὰ 1933, ἐπειδὴ ἡ μακαρονάδα μᾶς ἦρθε ἀπὸ τὴν Ἰταλία καὶ «ἡ ὀρθογραφία τῶν λέξεων, ἐλλ.ηνικῶν καὶ ξένων, εἶναι ἡ στηριζομένη ἐπὶ τῆς ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς» (βλ. Συσχετιστ. πίνακα) θὰ ἤμασταν ὑποχρεωμένοι νά γράφωμε μὲ τὸ Λεξικὸ μακαρονάδες καὶ νά τρώμε, —κατὰ τὴν τότε ὀρθογραφία νά τρώμε —μακαρώνια, ὅλα μὲ ω, ἀντίθετα ἀπὸ τὰ μακαρόνια τοῦ προακαδημαϊκοῦ Λεξικοῦ, ὀρθογραφημένα ἀπὸ τὰ δύο πρῶτα Διαγράμματα, σύμφωνα μὲ τὴν πάγκοινη χρῆση, μὲ ο.

Μὲ τὸ τέταρτο πάλι Διάγραμμα, ἔχοντας ὑπ' ὄψη τὴν Ἀκαδημία καὶ ἀναγνωρίσαντας ξαφνικὰ πῶς ἡ σχολικὴ ὀρθογραφία ἢ θεσπισμένη μὲ τὸ Λεξικὸ της θὰ ἦταν γιὰ τὰ σχολεῖα «εἰς ἄκρον δύσχρηστος καὶ δύσκολος» (Δ), μὲ τίς ἐπείγουσες δυνατὲς ἀπλοποιήσεις ποὺ προτείνει ἀφήνει νά ξαναγυρίσωμε στὶς παλιῆς γνώριμὲς μας μακαρονάδες καὶ στὰ μακαρόνια μὲ ο, γλιτώνοντάς μας ἔτσι καὶ ἀπὸ τὴν περισπωμένη, ποὺ θὰ τὴ χρειαζόνταν ἀλλιῶς, κατὰ τὴ σημερινὴ Ἀκαδημία, τὸ μακαρόνι, γιὰ νά μὴν ἔχωμε «σύγχυσιν εἰς τὴν διάνοιαν τῶν μικρῶν ἰδίως μαθητῶν» (Δ, Α 18).

Ἡ σημαντικὴ αὐτὴ ἀπλοποίηση, ποὺ τὴ χρωστοῦμε στὴ σωτήρια ὀρθογραφικὴ μαγερικὴ ἐπέμβαση τοῦ Διαγράμματος τῆς Ἀκαδημίας δὲν κατορθώνει νά μᾶς γλιτώσῃ ἀπ' ὅσες τίς ὀρθογραφικὲς περιπέτειες τῶν μακαρονάδων. Γιατὶ αὐτές, δηλαδὴ αὐτοί, ἢ σωστότερα αὐτές καὶ αὐτοί, οἱ μακαρονάδες πάντοτε, δὲν παίρνουν πάντα, οὔτε καὶ μὲ τὸ νεώτατο ἀπλοποιημένο σύστημα τῆς Ἀκαδημίας τὸν ἴδιο τόνο, καὶ ἴσια ἴσια μὲ τὸ διαφορετικὸ τονισμὸ βρέθηκε ἕνα σπουδαῖο μέ-

σο νά ξεχωρίζωμε τὰ δύο διαφορετικὰ εἶδη μακαρονάδες. Ἔτσι στὴν πληθυντικὴ ὀνομαστικὴ, αἰτιατικὴ καὶ κλητικὴ θὰ παίρνουν ὀξεῖα μόνον οἱ μακαρονάδες ποὺ τρώγονται, μὲ γραμματικὸ γένος θηλυκὸ, οἱ σκοληκίδες, ὅπως εἶχαν σκεφτῆ νά τίς ὀνομάσουν μιὰ φορά. Ἐνῶ θὰ πρέπη νά παίρνουν ἀπὸ μιὰ περισπωμένη καὶ στὸ μέλλον ὅλοι οἱ μακαρονάδες, οἱ ἄνθρωποι, γένους γραμματικοῦ ἀρσενικοῦ, ποὺ τοὺς ἀρέσει νά τρῶν τίς μακαρονάδες — ἢ πιθανώτερα, κατὰ τὴν Ἀκαδημία (γιατὶ ὁ τελευταῖος κανονισμὸς δὲν τὸ ὀρίζει ἀκόμη), τοῖς μακαρονάδες⁽⁴⁷⁾, ἢ ἴσως — ποὺ θὰ τὸ ξέρωμε ὅταν βγῆ ἡ Μειχτὴ Γραμματικὴ μὲ τὴν ἐξευγενισμένη δημοτικὴ — τίς ἡτὰς μακαρονάδες. Ἀρσενικοὶ ὅμως μακαρονάδες καὶ θηλυκὲς μακαρονάδες θὰ ἐξακολουθοῦν νά ὀρθογραφοῦνται ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία στὸ Λεξικὸ της μὲ ω, ὅσο δὲν ἀποφασίζεται ἀπὸ αὐτὴ γι' αὐτὸ μίξ ἀκόμη ὀρθογραφικὴ μεταρρύθμιση, σύμφωνα μὲ τὴ νεωτερικώτερη ὀρθογραφία τῆς Γραμματικῆς της.

Ἄν ὅμως εἶναι εὐκόλο καὶ σχετικὰ ἀνώδυνο ν' ἀλλάξῃ ἢ σύνταξῃ ἐνὸς Λεξικοῦ κάθε λίγα χρόνια τὴν ὀρθογραφία του, ἀκόμη καὶ ὅταν αὐτὸ ἔχη πιά ἀρχίσει ὕστερ' ἀπὸ εἴκοσι χρόνια προεργασίας νά τυπώνεται, δὲν μπορεῖ κανεὶς νά δεχτῆ τὴν ἴδια ἐλαστικότητα γιὰ τὴ σχολικὴ γλῶσσα. Γιὰ τὸ Λεξικὸ δὲν εἶναι τόσο μεγάλο τὸ κακὸ οὔτε καὶ ἂν κάθε του τόμος ἀκολουθῆ νεωτερισμοὺς ἢ διαφορετικὸ σύστημα. Εἶναι ὅμως δυνατό νά πειραματιζόμαστε μὲ ὅμοιο τρόπο στὴ ράχη ἑκατοντάδων χιλιάδων μαθητῶν, δασκάλων καὶ βιβλίων, ποὺ χρειάζονται κανόνες καλομελετημένους, χωνεμένους καὶ πάγιους:

Vestigia terrent. Ὅσο δὲν ἀποφασίζεται ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία — καὶ μάλιστα ὄχι ἀπὸ μιὰ Ἐπιτροπὴ της ἀνεύθυνη, ποὺ μπορεῖ εὐκολώτερα καὶ ν' ἀλλάξῃ γνώμη ἢ ν' ἀντικαταθῆ, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ὀλομέλειά της — ἡ τελειωτικὴ ἀπλή ὀρθογραφία τοῦ μακαρονά-

(47) Ἡ γραφὴ τίς δὲν ἐξηγεῖ βέβαια πῶς γεννήθηκε ὁ τύπος αὐτὸς ἀπὸ τὸ τὰς καὶ κατὰ τὸ Χατζιδάκι γράφεται μόνον ἀπὸ τοὺς αἰρετικούς: «Ἡ δὲ γραφὴ τίς ἦν ὁ κ. Ψυχάρις εἰσήγαγε καὶ οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ ἠκολούθησαν εἶναι ἄτοπος. Κατὰ πάντα ἐξελέγχεται ἀνεπιστήμων ἡ γραφὴ τίς, ἢς ὅμως καὶ ἐξελεγχθείσης ἔχεται ἡ αἵρεσις» Χατζιδάκι, Μεσαιωνικά, τ. Β', σ. 575α.

δες, με ὀξεία καὶ γιὰ τὸ ἀρσενικό, φαίνεται τολμηρό. Ὑστερ' ἀπ' ὅσα εἶδαμε, νὰ τῆς ἐμπιστευτοῦμε νὰ μᾶς ρυθμίση τὴ σχολικὴ μας ὀρθογραφία. Ἴσως ὁμως νὰ γίνῃ αὐτὸ με τὸ ἐρχόμενο πέμπτο ὀρθογραφικὸ Διάγραμμα, χειραφετημένο τελειωτικὰ ἀπὸ τὸν ἀρχαϊστικὸ ἱστορισμὸ τοῦ Χατζιδάκι, ριζωμένου πιά σὲ ἄλλη ἐποχὴ⁽⁴⁸⁾.

Ὅταν στὰ 1913 ζητοῦσα νὰ θεμελιώσω τὴν ὀρθογραφία τῆς δημοτικῆς — κυμαινόμενης τότε σὲ ὄρια πλατύτερα κάπως ἀπὸ τὰ σημερινὰ καὶ ἀκαθιέρωτης ἀκόμη σχολικῆς — σὲ συγχρονισμένη, ἀπλοποιημένη βάση, ὀρίζω, σὰν ἀπαραίτητη γλωσσικὴ καὶ ἰδεολογικὴ προϋπόθεση, πῶς γράφομε μόνο τὴ δημοτικὴ καὶ αὐτῆς τὴν ὀρθογραφία θέλομε νὰ κανονίσωμε ἀλλὰ ὅτι δὲν μπορούμε καὶ νὰ παραγνωρίσωμε τὴ θέση ποὺ παίρνουν στὴ σύγχρονη ζωὴ καὶ παιδεία ἡ ἀρχαία γλῶσσα καὶ ἡ καθαρεύουσα. Οἱ κανόνες ὀρίζονταν ἔτσι ὥστε νὰ μὴν προϋποθέτουν τὴ γνώση τῆς ἀρχαίας γραμματικῆς⁽⁴⁹⁾.

Τὴν ἴδια ἀκριβῶς ἀποψὴ ὑποστήριξα καὶ πέρασι⁽⁵⁰⁾. Ἀντικρίζοντας μάλιστα συνολικώτερα τὴ μεταβατικὴ πάντοτε ἀκόμη γλωσσικὴ κατάσταση, ποὺ δὲν πρέπει χωρὶς λόγους νὰ ξεσπᾷ σὲ σχολικὲς ὀρθογραφικὲς δυσκολίες ἀνοικονόμητες, πρότεινα νὰ θεσπιστοῦν με πρωτοβουλία τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ γιὰ τὴ σχολικὴ καθαρεύουσα, ὅσες ἀπλοποιήσεις εἶναι δυνατὸ νὰ ἐφαρμοστοῦν καὶ σ' αὐτὴ⁽⁵¹⁾.

Ἡ ἀποψὴ αὐτὴ ἐπικρίθηκε ἀμέσως τότε, πρὶν μάλιστα δημοσιευτοῦν οἱ περσινὲς μου ὀμιλίαι, ἀπὸ ριζοσπαστικώτερους ἀκροατές, με τὴν ἰδέα πῶς χρέος μας εἶναι νὰ ρυθμίσωμε σήμερον τὴ σχολικὴ ὀρθογραφία τῆς δημοτικῆς σὰ νὰ μὴν ὑπάρχη ἡ καθαρεύουσα. Αὐτὴ θὰ τὴν ἀγνοήσωμε, ἀδιάφοροι ἂν ἔτσι βοηθοῦμε μέσα στὴν παιδεία νὰ γεννηθῇ ὀρθογραφικὸ χάος⁽⁵²⁾, ποὺ

μόνο με τὴν δλοκληρωτικὴ ἀποκλειστικὴ καθιέρωση τῆς δημοτικῆς θὰ λείψῃ ὀριστικά.

Μιὰ τρίτη ἀποψὴ παρουσιάζεται τώρα με τὸν ὀρθογραφικὸ κανονισμὸ τῆς Ἀκαδημίας. Σὰν ἀπάντησι στὴν περσινὴ μου πρόσκλησι στὸ Ὑπουργεῖο ρυθμίζει αὐτὴ τὴν ὀρθογραφία τῆς καθαρεύουσας, καὶ μαζί τῆς καὶ τῆς δημοτικῆς. Ἀντὶ ὁμως νὰ δεχτῆ καὶ γιὰ τὴν καθαρεύουσα ἀπὸ τίς καθιερωμένες γιὰ τὴν σχολικὴ δημοτικὴ τίς ἀπλοποιήσεις ποὺ μπορεῖ χωρὶς ζημίαι νὰ ἐφαρμοστοῦν καὶ σ' αὐτὴ, ἀναχωνεῦει τὴ δημοτικὴ μέσα στὴ νόθα γλῶσσα «τῆς καθ' ἡμέραν συνηθείας», ποὺ τὴ φαντάζεται με τὸ Χατζιδάκι παρακλάδι καὶ ἐξάρτημα τῆς καθαρεύουσας («μυῖα, κοινῶς μυῖγα», «εὐρίσκω κοινῶς βροίσκω») καὶ φυλάγοντας τὴν καθαρεύουσα ἀναπλοποίητη (κεκομμένος) με ὅλες τῆς τίς ὑποταχτικῆς, ξανακανονίζει καὶ τῆς δημοτικῆς τὴν ὀρθογραφία σὲ νέα βάση, μέσα στὸ πλαίσιο τῆς ἀρχαίας γραμματικῆς. Ἐτσι ἀναγκαστικὰ λογαριάζει κοντόχρονο κάθε τελικὸ ἰ οὐδέτερου καὶ γιὰ εὐκολία μας μᾶς φορτῶνει στὴ νέα γραμματικὴ ἕναν ἀτελείωτο κατάλογο με τὰ προπερισπώμενα οὐδέτερα σὲ ἰ.

γραφίας καὶ οἱ δύο ὀμιλίαι τοῦ κ. Μανόλη Τριανταφυλλίδη, στὸν Κύκλο 1 (1931-32) ἀρ. 6, σ. 282α., Γληνοῦ, Ὀρθογραφικὴ ἀπλοποίηση. Σημείωμα πέμπτο, στὴ Φωνὴ τοῦ βιβλίου 2 (1932) ἀρ. 4, σ. 160α καὶ ἀκόμη τοῦ ἰδ., Ὀρθογραφικὴ ἀπλοποίηση, Φωνὴ τοῦ βιβλίου 1 (1931) σ. 220α. Ἀλλὰ οἱ βασικὲς ἀρχαί ποὺ ἀκολούθησα στὴ ρύθμισι τῆς ὀρθογραφίας στὰ 1913 καὶ ποὺ ἐφαρμόστηκαν στὴ σχολικὴ γλῶσσα στὰ 1917 καὶ στὰ 1928 ὡς σήμερον, λογαριαζαν πάντοτε καὶ τὴν ὑπαρξὴ τῆς καθαρεύουσας καὶ τὴν ἀνάγκη νὰ μὴν πολλαπλασιαζώμε τίς δυσκολίες γιὰ τὸ σημερινὸ μαθητὴ χωρὶς ἐπιταχτικὸ λόγος. (Δὲν εἶναι δυνατό ν' ἀπλωθῶ ἐδῶ τώρα, ἕνα κριτήριον ὅμως ποὺ μπορῶ πρόχειρα νὰ ὀνομάσω εἶναι τὸ ἂν τ' ὀρθογραφικὸ σῶμα (βλ. παραπ. § 7) μπορῇ νὰ διατυπωθῇ σ' εὐκόλο κανόνα, ποὺ νὰ μὴν ἔχη ἐξαιρέσεις καὶ παραεξαιρέσεις ἢ ποὺ ν' ἀπαρτίζεται ἀπὸ ἀράδιασμα ἀπὸ λέξεις). Εἶναι λοιπὸν περίεργον πῶς ὁ κ. Γληνός, γενικὸς γραμματέας τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας στὴν πρώτη τριετία καὶ στὴ δευτέρη ἀποσπασμένος στὴν Ἀνώτερη ἐποπτεία τῆς Δημοτικῆς παιδείας, παραξενεύεται στὰ 1932 γι' ἀρχὴν ποὺ δὲν εἶναι καθόλου νέα. Ἀκόμη πιὸ παράξενη ὁμως, καὶ λίγο ἀστεία, ἦταν ἡ ἀπροσδόκητὴ ἀποκήρυξί μου ἀπὸ τοὺς δύο ἐπικριτῆς καὶ βίαιους ὀρθογραφικούς νεωτεριστές, ποὺ προτρέχοντας ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ ἐξέλιξι τὴν προσεξοφλοῦν στ' ὄνομα ἑνὸς ἀνακατωμένου με αὐτὴ δημοτικισμοῦ.

(48) Βλ. Χατζιδάκι, Μεσαιωνικά τ. Α', σ. 568. «Ὅτι οἱ πληθυντικοὶ οὗτοι εἰς -άδες τῶν εἰς -ās ὀνομάτων ὀφείλουσι νὰ περισπῶνται, ἐδίδαξε πειστικώτατα ὁ κ. Wilh. Schulze...»

(49) Βλ. Τριανταφυλλίδη, Ὀρθογρ. σ. 30α.

(50) Βλ. Τριανταφυλλίδη, Πρόβλ. σ. 52 καὶ 55α.

(51) Βλ. Τριανταφυλλίδη, Πρόβλ. σ. 56.

(52) Βλ. Καρθαίου, Ἡ ἀπλοποίηση τῆς ὀρθο-

Ἔ, λοιπὸν αὐτὸ δὲ γίνεται! εἶναι τὸ μόνο ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ γίνη! Μὲ κέντρο τοῦ βάρους τὴν καθαρεύουσα καὶ τὴν ἀρχαία γραμματικὴ νὰ ρυθμιστῇ ἡ ὀρθογραφία τῆς δημοτικῆς μας, δὲν εἶναι βέβαιον πραγματοποιήσιμον, δὲν ὑπάρχει λύσις — ἂν ἐνδιαφερόμαστε ἀληθινὰ νὰ γράφωμε τὴ μητρικὴν μᾶς γλῶσσαν καὶ νὰ τὴ μαθαίνωμε μέσα στὸ σχολεῖο, καὶ ὄχι νὰ καμαρώνωμε γιὰ λιγὸς ἀκαδημαϊκοπλατωνικά διαγράμματα, ποῦ θὰ μποῦν γρήγορα στὸ ράφι τῆς Ἀκαδημίας μαζί με τὴ γραμματικὴν τῆς, ἀκολουθώντας τὴν τύχην τῶν ἄλλων τριῶν Διαγραμμάτων.

Δὲν εἶναι ἄλλωστε μόνο ὁ ἀγουροξυπνημένος ἀρχαϊκὸς ἱστορισμὸς τῆς Ἀκαδημίας, ποῦ τὴ δυσκολεύει νὰ βρῇ τὸ πᾶ στω καὶ μιὰ ρυθμιστικὴν βᾶσιν. Ὑπάρχει καὶ δεῦτερον σπουδαῖο ἔμπόδιον. Λεῖπει, καθὼς δείχτηκε, ἡ ἀπαραίτητη πείρα καὶ ἡ διαίσθησις γιὰ τίς ἀνάγκας καὶ δυνατότητας τοῦ ὀρθογραφικοῦ κανονισμοῦ μιᾶς ἀληθινῆς ἐθνικῆς γλῶσσας ἀπὸ κείνους ποῦ χρόνια τώρα παρακολούθησαν μ' ἐχθρότητα ἢ με ἀδιαφορίαν στεγνὴν τὴν προσπάθειαν νὰ διαμορφωθῇ ἡ νέα γλῶσσα, χωρὶς νὰ βοηθήσουν οἱ ἴδιοι με τὸ καθημερινὸν τῆς μεταχείρισμα τὴν πραχτικὴν τῆς καλλιέργειαν.

Ἀπὸ τέτοιο κανονισμὸν λείπει ὅμως καὶ ἡ ἀπαραίτητη ἠθικὴ βᾶσις, ποῦ θὰ κάμῃ καὶ τοὺς ἄλλους νὰ συμμορφωθοῦν χωρὶς νὰ τὸ θέλουν καὶ ν' ἀκολουθήσουν, παραμερίζοντας ὁ καθένας τίς δικῆς του λεπτομερικῆς ἀντιρρήσεις. Γιατὶ ἂν πείθεται σήμερον κανεὶς νὰ γράφῃ παίζω ἔτσι, καὶ ὄχι πέζο, εἶναι ποῦ ἡ αἰωνόζωη αὐτὴ γραφὴ μᾶς ἐνώνει με τὴν ἀρχαιότητα. Τὰ μειονεχτήματα τοῦ ἱστορισμοῦ στὴ γραφὴν τῆς λέξεως αὐτῆς ἔρχονται σὰν ἀντιστάθμισμα τοῦ πολιτισμοῦ ποῦ μᾶς κληροδότησε ἡ ἱστορία μας. Δὲν ἔχει ὅμως τὴν ἴδιαν δικαιολογίαν ἡ ἀστόχαστος ἱστορικὴ ἀξίωσις νὰ τονίζωμε λ. χ. με περισπωμένες τίς λατινικῆς ἢ ἄλλης καταλήξεις -άνος, -άτος, -ίνος κτλ. με τ' ἀδιέξοδα ποῦ μᾶς δημιουργοῦν ὑποχρεωτικὰ πολὺπλοκοὶ ὄσο καὶ περιττοὶ καὶ γελοῖοι πιάστις μέρες μας κανόνες. Ἄν ὁ Πολύβιος ἔγραφε *Τορκουᾶτος* καὶ *Πακᾶτος* με περισπωμένες, αὐτὸ δὲ μᾶς φτάνει γιὰ παρηγορίαν. Δὲ φτάνει ἄλλωστε οὔτε καὶ γιὰ τὴν ἴδιαν τὴν Ἀκαδημίαν. Μήπως ἡ ἴδια δὲν τὸν ξέχασε ἀνακόλουθα, δταν γράφῃ τὴ δικτα-

τορία τῆς με ο, ἀντὶς τὸ ω, ποῦ τὸ ἔγραφε καὶ ποῦ τὸ πρόφερε ὁ Πολύβιος; Καὶ ἐνῶ ἐδῶ πρόκειται μόνο γιὰ μιὰ λέξιν, με τίς περισπωμένες τῶν λατινικῶν καταλήξεων ἔχομε πολὺ πῶς βαρυσήμαντες συνέπειες, ἀφοῦ πρόκειται γιὰ πλῆθος μεταπολυβιακῆς λέξεως ἢ νεοσχηματισμοῦ, καὶ ὅποιο κανὼνα καὶ ἂν συντάξωμε με τὴν κοντόθωρον λύσιν τῆς Ἀκαδημίας, μοιάζει σὰ νὰ προσπαθοῦμε νὰ χῶσωμε μέσα σὲ πανάρχαιο στενοραμμένο ἀσκιὸν ὀκλήρο ποτάμι ποῦ ἀναβρῦζει ἀπὸ τότε καὶ ποῦ τρέχει ἀκράτητο ὡς σήμερον. Ὁ Ἡρωδιανὸς ὁ ἴδιος, ἂν μποροῦσε νὰ προβλέψῃ πόσο θὰ βασανίζονταν ὕστερ' ἀπὸ δυὸ σχεδὸν χιλιάδες χρόνια μακρῖνοι ἐπίγονοι, με τοὺς κανόνες του, καμωμένους ἀπὸ τὸν ἴδιον γιὰ τὴν σύγχρονήν του γλῶσσαν ἢ καὶ τὴν παλιότερη, μὰ τὴν ἀλήθειαν, θὰ τοὺς εἶχε σπάσει.

Ἡ Ἀκαδημία δουλεύει σὲ δυὸ κυρίους καὶ τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι πάντα κακόν. Ξεσπᾶ τώρα στὴν ῥάχην τῆς ἀδικημένης πάντα σταχτοπούτας, τῆς δημοτικῆς—καὶ κείνων ποῦ τὴ γράφουν καὶ ποῦ θὰ τὴ διδάσκωνται.

εἶναι ὑπερφίαλη ἢ ἀπαίτησις ἀπ' αὐτοὺς τέτοιαν θυσίαν. εἶναι τόσο ματαιόσχολες οἱ γραφεὲς αὐτῆς καὶ οἱ ἀδιατύπωτοι ἀκόμη κανόνες τους, ποῦ θὰ πρέπη νὰ τίς ἐκφράσουν, ποῦ καταντᾶ ματαιοπονία θλιβερὴ καὶ τὸ νὰ καταγίνεται κανεὶς ἀκόμη με τὴν ἀνσχευὴν τους.

Ἀφοῦ γιὰ δεκαετίες πολέμησε ὁ ἀρχαϊσμός τὴν δημοτικὴν σὰν ἀνύπαρχτη καὶ τεχνητὴ γλῶσσα, χαλασμένη καὶ κρᾶμα χωρὶς ἐνότητα, ἔρχονται τώρα οἱ ἴδιοι ἢ καὶ νεώτεροι, λογικώτεροι ἀντιπρόσωποι του, καὶ ζητοῦν με ὄψιμον ἐνδιαφέρον γιὰ γλῶσσαν ποῦ στὸ βάθος περιφρονοῦν, ἀφοῦ τὴν καταχωνιάζουν, τὴν ὥρα ποῦ ἀνθίζει μέσα σὲ μιὰ Μειχτὴν Γραμματικὴν, νὰ ρυθμίσουν καὶ νὰ θαλασπώσουν τὴν ὀρθογραφίαν τῆς, χωρὶς σεβασμὸν γιὰ ὅ,τι ἀποχτήθηκε ὡς τώρα. Καλύτερα νὰ ἔλειπε τὸ ἐνδιαφέρον αὐτὸ καὶ ἡ νέα ἀκαταστασία ποῦ ἀπειλεῖ νὰ δημιουργηθῇ στ' ὄνομα τῆς εὐκοσμίας. Ἀκαταστασία καὶ μπερδεψιά, ὄχι μόνο γιὰ τὰ παιδιὰ θὰ μπερδεύωνται με τὰ τριᾶντα ἀλλὰ σαράντα, ἀρνάκι ἀλλὰ λαβράκι, ποῦ θὰ βροῦν γιὰ πρῶτον δῶρον στὸ σχολεῖο ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸν ὅσον γράφουν ἔξω ἀπὸ τὸ σχολεῖο τὴν δημοτικὴν, βέβαια δὲ θὰ τίς ἀποδεχτοῦν, καθὼς καὶ δὲ δέχτηκαν οὔτε τὴν εὐθύνην νὰ φορ-

τώσουν τέτοια σαλάτα ὀρθογραφική στις ἐρχόμενες γενεές.

Μὲ τὸ Διάγραμμα τῆς Ἀκαδημίας — θὰ τὸ καταλάβουν καὶ οἱ ἴδιοι οἱ συντάχτες του, μὲλις δοκιμάσουν νὰ τ' ὀλοκληρώσουν καὶ νὰ τὸ διατυπώσουν σὲ κανόνες σχολικούς — πολλαπλασιάζονται οἱ διδαχτικὲς δυσκολίες καὶ νοθεύεται ἐπιζήμια ἡ καθιερωμένη σχολικὴ ὀρθογραφία. Οὕτε καὶ μποροῦσε νὰ γίνῃ διαφορετικὰ, ἀφοῦ αὐτὴ ρυθμίστηκε ἐξάρχῃς ὀλοκληρωτικὰ καὶ σταθερὰ σὲ βέβαιη βάση, συμβιβάζοντας μὲ τὸν καλύτερο δυνατὸ γιὰ σήμερα τρόπο τῆς ματραιᾶς ἀντινομία τῆς νεοελληνικῆς ὀρθογραφίας καὶ ἀφοῦ καρπώθηκε τὴν ἐμπειρία τὴν ἀποχτημένη ἀπὸ καθημερινὸ μεταχειρίσῃμα καὶ ἀπὸ τὴ λογοτεχνικὴ καλλιέργεια τῆς μητρικῆς γλώσσας.

Μὲ τὴ σχετικὴ τῆς μάλιστα συντηρητικότητά ἀποτελεῖ ἡ ὀρθογραφία αὐτὴ τὸ ἐλάχιστο ἀπὸ ἀπλοποιητικὴ ἀποψη, ποὺ εἶναι δυνατὸ σήμερα νὰ ἐφαρμοστῇ. Ἄν εἶναι νὰ ἀλλάξωμε ἀκόμη κάτι — καὶ ἔχω τὴ γνώμη πὼς ὀρισμένα πράγματα χρειάζονται ἀκόμη νὰ γίνουν — θὰ εἶναι γιὰ ν' ἀπλοποιήσωμε περισσότερο καὶ ὄχι γιὰ νὰ ξαναχυρίσωμε πίσω, στὸ δρόμο ποὺ ἐπιχειρεῖ νὰ μᾶς πάῃ σήμερα, στὰ 1933, ἡ Ἀκαδημία.

Τὸ Διάγραμμά τῆς εἶναι, ὅπως εἶδαμε, καλοπροαίρετη προσπάθεια συγχρονισμοῦ τῶν συνταχτῶν τῆς, ἀδιάφορων ὡς τὰ 1930 γιὰ τὴν ἀναχρονιστικὴ ὀρθογραφία τοῦ Δεξικοῦ, γιὰ νὰ λογαριαστοῦν περισσότερο οἱ πραχτικὲς ἀνάγκες, ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἀνακίνηση τῶν τελευταίων χρόνων. Στὸ βάθος ὁμῶς, παραφορτωμένο ἀκόμη ἀπὸ ξεθυμά-

ματα ἀρχαϊσμοῦ καὶ συνταγμένο ἀπρόσεχτα, στέκεται μὲ τὸ ἕνα πόδι στὴν παλιὰ ἀκόμη βάση. Οἱ ἀνώνυμοι συντάχτες του δὲν κατόρθωσαν πρὶν κατακπιαστοῦν ἔργο τόσο βαρῦ, νὰ βροῦν τὴ δύναμη νὰ προσαρμωστοῦν ψυχικὰ στὴ γλωσσικὴ καὶ γλωσσοεκπαιδευτικὴ πραγματικότητα καὶ νὰ τοποθετήσουν ἔτσι τὸ πρόβλημα καὶ τὴ λύση του σὲ ἀξία βάση. "Ὅσοι περνοῦμε σιγὰ σιγὰ ἀπὸ τὴ ζωὴ θὰ μπορούσαμε νὰ συλλογιζόμεστε στοχαστικώτερη ἐκείνους ποὺ ἐρχονται πίσω μας, μὲ ὀλόκληρη ἀκόμη τὴ ζωὴ μπρὸς τους, καὶ τὸ χρέος μας νὰ τοὺς τὴν παραδώσωμε μὲ περισσότερο ἑναρμονισμένη τὴν παράδοση στις ἀνάγκες τῆς.

Ἡ ὀρθογραφικὸς ὁμῶς κανονισμὸς δὲ γίνεται ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ ζήτημα τῆς γλώσσας. Γι' αὐτὸ ὀλη ἡ βία. Εἶναι πρόδρομος τῆς Μειχτῆς διπρόσωπης Γραμματικῆς τῆς Καθαρεύουσας, ποὺ ζητεῖ νὰ πνίξη τὴ σχολικὴ καθιέρωση τῆς δημοτικῆς. Αὐτῆς προάγγελος στάλθηκε τὸ Διάγραμμα στὸ Ὑπουργεῖο τῆς Παιδείας, προσπαθώντας ἀπρόσκλητο νὰ τὴν ἐγκαθιδρύση ἐκεῖ (βλ. παραπ. § 2). "Ἔτσι γίνεται ἀναγκαῖο σὲ μιὰ κρίσιμη ὄρα καὶ παροδικὴ πάλι ἐποχῇ γιὰ τὴ σχολικὴ γλώσσα νὰ γίνῃ λόγος καὶ γιὰ τὴ δεύτερη γραμματικὴ προσπάθεια τῆς Ἀκαδημίας, μὲ βάση τὰ στοιχεῖα ποὺ ἔδωσε τὸ Διάγραμμά τῆς. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία πὼς αὐτὴ θὰ παρουσιάσῃ τόσο στὸ περιεχόμενο ὄρα καὶ στὴ μέθοδο πολλὰ καλὰ. Ἐδῶ ὁμῶς θὰ κριθῇ ἡ θέση τῆς, ἡ σημασία τῆς καὶ ἡ συμβολὴ τῆς στὸ γλωσσικὸ καὶ στὸ γλωσσοεκπαιδευτικὸ ζήτημα.

(Ἀκολουθεῖ)

ΜΑΝΟΛΗΣ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ

